

vezilo

GLASILO DELOVNIH LJUDI DO BETI, KOMET

Kdo je delavec, pa vemo vsi

V skupščini SRS so bile v razpravi teze za zakon o usmerjenem izobraževanju. V Delu izhajajo tudi članki s pojasnili, vendar ne bo odveč, če nekaj o tem napišemo tudi v naše glasilo.

Osnovno vprašanje je: kako bomo zagotovili odločilni vpliv delavcev v združenem delu na vzgojno-izobraževalni sistem.

Osnovno izhodišče novega zakona o usmerjenem izobraževanju je, da dobijo delavci v združenem delu odločilen vpliv na vsebino in organizacijo vzgoje in izobraževanja.

Kako je bilo s tem doslej?

Mirno lahko trdimo, da so bili samoupravni odnosi med izobraževalno dejavnostjo in združenim delom slabo razviti. Tudi ugotavljanje kadrovskih

potreb v organizaciji združenega dela je bilo precej pomanjkljivo. Načrti kadrovskih potreb so bili le izjemoma sestavina srednjeročnih in dolgoročnih načrtov TOZD. Posledica tega se je pokazala pri ustanavljanju PIS. Trenutno deluje v Sloveniji šestnajst PIS, vendar te še niso našle svoje vloge in statusa. Zavest o nujni enotnosti procesa dela in izobraževanja se le počasi krepi. Če bi skušala pojasniti, kako naj bi delavci v združenem delu obvladovali in usmerjali izobraževalno dejavnost in svobodno menjavo dela, bi morala biti dokaj obširna, težko pa bi šlo tudi samo s pisano besedo.

Vzemimo primer izobraževalne organizacije, ki bo usposabljala ljudi za potrebe tekstilne industrije. Gre torej za poklice konfekcionar, predilec,

teksturirec, tehnik tekstilne tehnologije, konfekcijski tehnik, inženir, tekstilni tehnik in tako naprej.

Prvi pogoj je, da bodo tekstilne delovne organizacije ugotovile, kakšne kadre bodo potrebovali za uresničevanje svojih delovnih in razvojnih programov. Delegati teh organizacij bodo nato v enoti posebne izobraževalne skupnosti za tekstil uskladili svoje potrebe z možnostmi za izobraževanje. Dogovarjali se bodo, kakšni bodo programi izobraževanja, kakšne možnosti ima šola, koliko učencev in do kakšne stopnje bodo šolali. In kar je zelo pomembno: ovrednotili bodo vzgojno-izobraževalno delo po vložnem družbeno potrebnem delu in po prispevku šole k povečanju produktivnosti dela. To pomeni, da se bo šola dokončno poslovila od pozicije „dotirane ustanove“ in se vključila v celoto dohodkovnih odnosov, kakršni se zastavljajo v celotnem združenem delu. Seveda prepletanje medsebojnih odnosov s tem še ne bo končano. Enote pri šolah bodo tudi delegatska baza za oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti v okviru republike.

Naj zapišem še to, da bo sistem usmerjenega izobraževanja enakopraven tako za mladino, ki končuje osnovno šolo, kot tudi za starejše.

S težavami zakona o usmerjenem izobraževanju se bomo morali soočiti, ga v razpravah dopolniti tako, da s tem člankom obvestitev za delovno organizacijo še ni končana. Omenim naj le še to, da to ni samo stvar „nekaterih“, ampak vseh delavcev v delovni organizaciji Beti. Kdo je delavec, pa vemo.

DRAGICA NENADIČ

USPEH NI IZOSTAL – Volitve v zbor združenega dela in delegaciji v samoupravne interesne skupnosti so za nami. V delovni organizaciji Beti so bile odlično pripravljene, zato tudi uspeh ni izostal. (Foto: Branko Herak)

Teško je v tem trenutku predvideti vse posledice, ki jih bo prinesel načrtovani zakon o usmerjenem izobraževanju, ki bo nadomeščal sedanja zakona o srednjem šolstvu, o poklicnem izobraževanju in urejanju razmerij, zakon o organizacijah in izobraževanju odraslih in zakon o visokem šolstvu. Omenjeni zakon ne bo nov zakon o šolstvu, ampak popolnoma nov način izobraževanja, saj bo opredelil temeljne smeri izobraževanja (izobraževanje za poklic, izobraževanje iz dela in z delom in izpopolnjevanje v poklicu). Ta povsem nova kvaliteta, ki pojmuje izobraževanje izključno kot usposabljanje za delo (fizično ali umsko), kjer šola ne bo več odtrgana od proizvodnje, ampak bosta njen razvoj in tudi morebitno širjenje njene dejavnosti vezana prav na širjenje družbeno-ekonomске osnove, pa nalaga poleg pravic, ki jih bodo dobili delavci, tudi veliko obveznosti.

Izobraževanje

Novost, ki pomeni tudi nadaljnjo rast v našem družbenem razvoju, je odgovornost vsakogar za izobraževanje. Če se bo z novim zakonom o usmerjenem izobraževanju šola morala povsem uskladiti s potrebami združenega dela, kjer bo vsak imel pravico reči besedo o lastnem izobraževanju in tudi izobraževanju drugih, in bo lahko tudi odločal, kako izobražene kadre potrebujemo, potem je nujno, da ljudi do tega soodločanja tudi pripravimo. Zato ni bila neumestna pripomba enega od razpravljalcev na včerajšnji seji RIS, da bomo ob soodločanju delavcev za učne programe morali le-ti tudi ustrezno pripraviti. Rešitev ni v tem, da bi ljudi poslali v posebne tečaje, kjer bodo dobili osnove novega izobraževalnega sistema, ampak v družbenem delu tistih, ki bodo o problematiki strokovno poučeni. Informiranje pa ne bo smelo obsegati le prikaza izobraževalnega sistema, temveč tudi potrebe družbe po ustreznih kadrih in ne nazadnje tudi dovolj jasne programe izobraževanja, ki bodo v skladu z ekonomskim in družbenim načrtovanjem. Gre torej za vedenje o izobraževanju ali kulturi izobraževanja.

ZAHVALA

Ob prerani smrti našega draga moža in očeta Milana Vučetića se najtopleje zahvaljujemo vsem, ki so nam izrekli sožalje, pospremili pokojnika na njegovi zadnji poti ter vsem, ki so darovali cvetje.

Zalujoča žena Marija z otrokoma Damirom in Milanom

ZAHVALA

Ob boleči izgubi drage mame Katicke Benkovič se iskreno zahvaljujem sindikalni organizaciji TOZD Kodranka in volna za podarjene vence in izrečeno sožalje. Zahvala gre tudi sodelavkam za denarno pomoč, tolažilne besede, obisk in spremstvo na zadnji poti.

Dragica Hrstar z družino

ZAHVALA

Ob boleči izgubi moje drage mame Marije Jenič iz Dolenje Lokvice se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata za venec, sodelavkam TOZD Konfekcija Metlika pa za izrečeno sožalje in pomoč.

VERA CVITKOVIČ

ZAHVALA

Ob nenadni in boleči izgubi drage mame Anke Badovinar se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata TOZD Konfekcija Metlika za podarjene vence, sodelavkam za denarno pomoč, izrečeno sožalje in spremstvo na sprevedu. Se enkrat vsem hvala.

Zalujoča hčerka Milena Badovinar

ZAHVALA

Po težki bolezni je prenehalo biti srce naše ljube mame Ane Osterman iz Brašljevice. Vsem, ki ste nam pomagali v težkih trenutkih, darovali vence, izrekli sožalje, hvala. Posebna hvala gre OOS TOZD Konfekcije Metlika in sodelavcem iz TOZD Konfekcija Metlika.

Zalujoči hčerki z družinama Marta Čučič in Zora Božič

Prehod v novo koledarsko leto pomeni hkrati tudi prehod v novo poslovno leto, ko začno poslovni dogodki teči čisto znova, v večini primerov celo na ta način, da se začenjajo dokumenti in akti, ki spremljajo razne vrste poslovnih dogodkov, čisto na novo številčiti, začeni od 1 naprej. Dokumentacija iz pravkar končanega poslovnega leta pa se seli v arhiv, ali bolje povedano na zaprašene police raznih podstrešij, kleti in drugih prostorov, kjer se pridruži odloženemu gradivu iz prejšnjih let. Tako arhivirana dokumentacija največkrat ni primerno urejena ter je zato zelo težko dostopna. Nekatere od dokumentov je potrebno na podlagi zakona o knjigovodstvu hraniti celo 10 let, so pa tudi takšni, ki jih je treba trajno hraniti.

Kaj je pravzaprav osnova porajanja takšne ali drugačne dokumentacije, s katero se praktično srečujemo na vsakem koraku? V delovni organizaciji, kakršna je naša, so to najrazličnejši poslovni dogodki in za ilustracijo lahko povemo, da se je v okviru vseh poslovnih funkcij naše DO v preteklem letu zvrstilo nekaj 100.000 poslovnih dogodkov, ki so bili dokumentirani na najmanj toliko – če ne več – različnih vrst dokumentov, izpisanih bodisi ročno, bodisi s pisalnim strojem ali preko elektronskega računalnika. Vsi ti dokumenti so tako avtomatično postali nosilci najrazličnejših informacij o tem, zakaj je prišlo do poslovnega dogodka, kdaj je prišlo do njega, kje in seveda tudi na kakšen način.

Našejeje samo nekatere elemente poslovanja, v okviru katerih se iz dneva v dan med poslovnim letom porajajo številni poslovni dogodki in ki se tako ali drugače vselej ustrezno dokumentirajo:

1. s poslovnimi partnerji:

- sklepanje kupoprodajnih pogodb (pogodbe);
- biranje naročil od kupcev (naročila);
- odpremljanje blaga kupcem (dobavnice);
- fakturiranje odpremljenega blaga (računi);
- sprejemanje plačil za prodano blago (čeki, menice, splošni prenosni nalogi itd.);
- izdajanje naročil dobaviteljem (naročila);
- prevzemanje prispelega blaga od dobaviteljev (prevzemnice);
- plačevanje kupljenega blaga in likvidiranje prispelih računov; od dobaviteljev (čeki, menice, splošni prenosni nalogi itd.);
- itd.

Papir – težave...

2. znotraj delovne organizacije:

- izdajanje delovnih nalogov za proizvodnjo (delovni nalogi);
- predpisovanje tehnološke dokumentacije (tehnološki listi);
- izdajanje polizdelkov iz ene faze proizvodnje v drugo (spremni listi in specifikacije);
- izdajanje gotovih izdelkov iz zadnje faze proizvodnje v skladišče gotovih izdelkov (izdajnice)
- itd.

Če k tej t. im. originalni dokumentaciji dodamo še vso izvedeno dokumentacijo (kartice, dnevnik itd.), dalje dokumentacijo v obliki sklepov in zapisnikov vseh poslovodnih in samoupravnih organov in ne nazadnje tudi dokumentacijo na relaciji z vsemi drugimi institucijami, s katerimi smo nenehno v takšnem ali drugačnem poslovnem razmerju (občinska skupščina, samoupravne interesne skupnosti, banke, zbornice itd.), se moramo že tu vprašati, kako je sploh mogoče obvladovati tolikšno poplavo papirja, ne samo glede tekočega izkoriščanja podatkov in informacij, ampak tudi glede njegovega hranjenja oz. arhiviranja.

Dejstvo je, da si sodobnega gospodarstva in sploh modernega življenja ne moremo predstavljati, če nima na razpolago dovolj najrazličnejših informacij. Ker pa je papir kot pretežni nosilec informacij danes zavzel že tolikšen obseg oz. lahko rečemo, da informacije merimo kar v tonah papirja, se je med gospodarstveniki razvitih držav porodila teza, da predstavlja rešitev problema papirja eno izmed najpomembnejših rešitev sodobne civilizacije.

Kateri medij bi mogel zamenjati oz. postati nosilec informacij namesto papirja, ki je od nastanka pa do danes postal takorekoč del našega vsakdanjega življenja? Mar ne bi njegova odstranitev pomenila kar neke vrste revolucijo, saj bi šlo navsezadnje le za preveč občutljivo spreminjanje tradicij in navad?

Prav v tem tičijo glavni problemi, zakaj ni mikrofilm, o katerem bo govori v nadaljevanju tega sestavka, doživel hitrejšega uvajanja ne samo pri

nas, ampak tudi marsikje drugje po svetu, medtem ko si je v razvitih državah že dokaj močno utrl pot v sodobno poslovanje.

Vse razprave o mikrofilmu v naši državi doslej so vedno potekale pod vtisom, da mikrofilm kot medij pripomore edino k večjim prihrankom in da omogoča nekoliko večjo varnost dokumentacije. Toda prednosti mikrofilma kot sodobnega nosilca informacij so mnogo večje in sicer:

- a) dostop do informacij je izredno hiter, saj so le-te shranjene na dosegu roke (v predalu);
- b) manipulacija z informacijami je preprosta;
- c) na sorazmerno majhni površini filma je zbranih veliko pomembnih podatkov, saj so faktorji pomanjševanja od 1 do 50;
- d) prenos informacij je lahek in cenen tudi na večje razdalje;
- e) razmnoževanje informacij je zelo hitro in poceni;
- f) mikrofilm zagotavlja skoraj popolno varnost pred izgubo in uničenjem;
- g) trajnost filmov je daljša od trajnosti papirja.

Že zaradi teh prednosti potemtakem sploh ne bi več smelo obstojati vprašanje, ali mikrofilm vpeljati v sodobno poslovanje ali ne, temveč preostane samo še dilema, kdaj to storiti. V mislih imam seveda tiste OZD in ustanove, ki ga še niso vpeljale, a teh je zaenkrat velika večina. Pravzaprav one druge, ki so ga v naši republici vpeljale, lahko našejemo na prste: Ljubljanska banka, RSNZ, Klinični center, ISKRA, Socialno zavarovanje, Republiška skupnost za ceste, TAM, Litostroj, KRKA, Geodetski zavod in Strojna fakulteta. V vsej državi je takšnih OZD, ustanov in drugih institucij vključno z naštetimi iz naše republike skupno okoli 30.

Na podlagi navedenih podatkov imamo samo še enega od dokazov več, kako velik je pri nas odpor do vsake nove stvari ter da smo zaradi njega tudi na področju uvajanja mikrofilmske tehnike v poslovanje, ki je bila pri nas poznana v približno istem času kot drugod v Evropi, zaostali za razvitimi deželami.

K takšnemu stanju je žal v dobršni meri pripomogla tudi naša zakonodaja, kajti zakoni o arhiviranju vse do decembra 1976, ko je izšel novi zakon o knjigovodstvu, mikrofilma sploh niso opredeljevali kot enakopravnega pravnega dokumenta. To si lahko predstavljamo tudi kako drugače in sicer na ta način, da je bila n. pr. kot dokazno gradivo v primeru gospodarskega spora med dvema

(nadaljevanje na 3. str.)

(nadaljevanje z 2. str.)

gospodarskima subjektoma prej upoštevana in bolj priznavana slabo čitljiva kopija na papirju kot pa še tako čitljiv podatek na mikrofilmu.

Še enega od razlogov, da je raven mikrofilmske tehnike v poslovanju pri nas tako nizka, ne bi smeli prezreti. To je sorazmerno nizka raven organizacije pisarniškega poslovanja. Po nekaterih izračunih se je v enakem času, ko se je produktivnost v neposredni proizvodnji povečala za 10-krat (1000%), le-ta povečala v pisarniškem poslovanju samo za 20% in to navkljub temu, da so bila tudi za posodobitev pisarniškega poslovanja (zlasti v zadnjem desetletju) izdana nemajhna finančna sredstva. Vzrok? Nič drugega kot istočasna tendenca nenehnega širjenja administrativnih služb.

Če se torej vrnemo k mikrofilmu, bi bila njegova uvedba ob pogojih slabe organiziranosti pisarniškega poslovanja dokaj nesmotrna, kakor hitro si pod pojmom slabe organizacije pisarniškega poslovanja predstavljamo naslednje:

- neurejeno, netipizirano ali nestandardizirano dokumentacijo;
- neustrezne pretoke vseh vrst dokumentacije;
- neažurno izpolnjevanje dokumentacije;
- netočno oz. malomarno izpolnjevanje dokumentacije.

Kaj vse bi se ob takšnih pogojih pojavljalo preslikano na mikrofilmih in ali bi to vse služilo pravemu namenu, si ni težko predstavljati.

Ne bo odveč, če na kratko opišemo še tehnične značilnosti in predvsem način izkoriščanja mikrofilmov na področju poslovne informatike in dokumentacije:

Predvsem velja pravilo, da mora že samo snemanje na tehnično popolni film potekati po vnaprej določenem protokolu in ga smejo izvajati le strokovno usposobljeni ljudje.

Uporablja se v glavnem 16 mm film, dolg 30,5 m. Na en sam film je možno preslikati pribl. 9000 dokumentov A4 formata. Sicer pa je celotna operativa sestavljena iz kamere, s katero je možno letno preslikati okoli 2 milijona dokumentov, aparata za razvijanje filma, aparata za vlaganje filma v „žepke“ in aparata za branje. Potem ko je film posnet, ga je potrebno razviti, kar traja skupaj s sušenjem 20 minut. Teoretično preračunano lahko ena razvijalna enota zadostuje za 8 snemalnih kamer. Na vsakem filmu se ustrezno označi, kaj je na njem posneto, n. pr. kupo-

prodajne pogodbe za kolekcijo pomlad-poletje 1978.

Dokumenti se na mikrofilm snemajo v 2 kopijah. Ena ostane v centralnem arhivu (prav gotovo po prostornini močno zmanjšanim), drugo pa dobi uporabnik, ki naj bi tudi imel svojo aparaturo za branje mikrofilmov oz. iskanje podatkov in informacij na njih. Kot uporabnika si tu ne smemo predstavljati ene same osebe, temveč kvečjemu službo, sektor ali n. pr. TOZD.

Tehnično popolnejši od opisanega sistema, ki ga ponekod v svetu že imajo, je tako imenovani COM sistem (stane okoli 50.000 dolarjev), katerega bistvena sposobnost je zlasti v tem, da lahko na mikrofilm preslikava informacije neposredno iz računalnikovega magnetnega traku.

To drugače povedano pomeni, da elektronskemu računalniku raznih informacij, ki jih izdeluje, ni treba izpisovati na papir. Po nekaterih izračunih prihaja tu do ogromnih prihrankov, kajti strošek za mikrofilme je kar 20-krat manjši od stroška za računalnikov printerski papir.

Upamo samo lahko, da za našo OZD ne po preteklo kar celo desetletje, preden bo lahko uvedla snemanje dokumentacije na mikrofilme ter na ta način ustrezno posodobila svoje poslovanje. Dotlej pa bo morala biti še marsikatera poslovna odločitev sprejeta bodisi na podlagi bolj ali manj zaprašenih aktov, ali pa kar brez njih, če si morda tisti, ki bi jih bil dolžan poiskati v arhivu, ne bi hotel zamazati rok in obleke.

TONE OMERZEL

Študij ob delu

V mladih letih smo se opredelili za poklic, po svojih možnostih, nagnjenjih in sposobnostih. In če so bile možnosti odločilnejše, smo jim podredili želje, ter se odločili za poklic, ki nam je čimprej nudil zaslužek in samostojnost.

Pridobitev poklica in zaposlitev kot prva uresničena življenjska cilja sta bila za nami. Počutili smo se starejše in zares smo bili zrelejši, sposobni dosegati nove cilje.

Ob delu smo dopolnjevali teorijo in prakso, glede na dane možnosti izpopolnjevali znanje, v prostem času se ukvarjali s hobijem in urejali zasebno življenje, vedno znova si postavljali določene cilje ali pa čakali

priložnost za uresničitev tistih, ki smo jih imeli v načrtu.

In če sodi med začrtane cilje zaposlenih ljudi, zlasti žene, študij ob delu, je zares treba čakati priložnost.

Spodbudno na odločitev za študij ob delu vpliva DO, ki se zaveda in podpira dvig izobrazbene ravni in usposobljenosti zaposlenih za delo. „BETI“ vsekakor sodi med take DO. Poleg spodbud nudi ekonomske možnosti, krajevno približnost, ki je velikemu številu zaposlenih običajno najusodnejši pogoj za študij ob delu. Ob upoštevanju naštetih ugodnosti je težko najti razlog slabega odziva za študij med zaposlenimi v „BETI“. Morda imamo poleg delovnih, družin-

skih in drugih obveznosti res zelo malo časa, morda smo zadovoljni sami s seboj oz. svojimi sposobnostmi, morda se odločamo za nadaljnji študij le nekoliko odločnejši samoiniciativno. Katerikoli razlog obstaja, mislimo nato, da učenost, pridobljena na predavanjih in potrjena na izpitih res ni direktni inštruktor za naše delovne naloge, vsekakor pa je osnova za lažje in boljše opravljanje teh.

In navsezadnje, v skopih obrisih, kako živimo in usklajujemo svoje obveznosti tisti, ki smo se vključili v nadaljnji študij.

Prosti čas in hobiji so pozabljeni, nekoliko zapostavljena družina in dom, občasno zmanjšane zmogljivosti na delovnem mestu, delovni dan je daljši, veliko daljši od počitka.

Začetek je bil najtežji, vsak uspešno opravljeni izpit pa predstavlja nov elan, novo zadovoljstvo in nova spoznanja.

Dokaz, da je temu tako, je tudi 20 uspešno opravljenih izpitov skupine 13 študentov, vpisanih v novembru 1974 na VTTŠ Maribor, dislocirani enoti pri TOZD IC „BETI“.

Zato bi se nazadnje dovolila apelirati na zaposlene v „BETI“: odločite se za študij ob delu, vztrajajte pri odločitvi, znanja ne bo nikoli preveč in lahko ga boste izrabili v DO „BETI“ ali drugje.

M. VUKMANIČ

„KAKOVOSTEN“ 8. MAREC – Za osmi marec, dan žena, samo imeli proslavo v menzi. V kulturnem programu so nastopili tamburaši mladinskega kluba ter učenke poklicne šole, ki so pele in recitirale. Program je bil kvaliteten, škoda le, da niso bili urejeni tudi prevozi. Foto: Branko Herak

Infarkt, pa kaj zato!

Pozabi zgodovino bolezni, lenonitrat, spisek dolžnikov, „črni fond“, telefonske številke, ki si jih moral poklicati čez dan. Pozabi tisti nesporazum pred semaforom, plavolasko, ki te je izrinila iz dolge vrste v samopostrežnici, nedokončano delo in nemir, ki ti še ponoči krati spanje. Pozabi, da te je doletel infarkt.

Zapomni si ta večer, tango ob zori in to, kar je povedala dr. Branka Braunović: „Ne umremo zaradi infarkta, marveč zaradi tistega, kar se zgodi pred njim. Vsi, ki ste pretrpeli srčni napad, morate živeti povsem normalno in aktivno življenje. Toda brez pretiravanja. Nikar ne ponavljajte starih napak.“

Pred nekaj dnevi se je zbralo 40 pacientov oddelka za rehabilitacijo srčnih bolnikov beograjske bolnišnice na Bežanijski kosi na tovariškem večeru v restavraciji Trojka v Beogradu. Večera niso priredili za konec večmesečne rehabilitacije, marveč kot del načrta njihovega zdravljenja, po katerem se bodo vsi – pravniki, šoferji, ženske in moški – vrnili k svojim družinam. Za sodobno medicino je infarkt epizoda v življenju pacienta. Tisti, ki so ga preboleli, ne postanejo invalidi. Že po štirih do petih mesecih okrevanja se bodo vrnili v vsakdanje življenje brez kakšnih posebnih prepovedi in omejitev.

Poleg dr. Branke Braunović sedi Gradimir Hadži-Slavković, 52, nekdanji baletnik: „Doživljal sem pogoste strese. Komaj v 51. letu življenja sem dobil stanovanje. Kaj naj torej še pripovedujem? Nikoli poprej nisem šel k zdravniku. Veljal sem za zdravega človeka. Toda živciraj se danes, živciraj se jutri... Nekje je moralo počiti. Čir, možganska kap ali srce. Cigareto? Hvala, ne. Popil bom samo kozarček žganega. Na zdravje! To je dobro tudi za cirkulacijo... Nekega večera konec junija je bilo, kot da bi se v meni nekaj zlomilo. Sedem v avtomobil in naravnost v bolnišnico.“

– Zaboga, človek, kako neki ste sedli za volan! Saj ste malo prej doživeli infarkt. Ostali boste v bolnišnici.

„Odpeljali so me v vozičku, in to me je prestrašilo.

35 dni v bolnišnici. Kako bom zdržal trajno mirovanje in tako prikovan na posteljo, sem pomislil tisti večer, toda...“

Že drugi ali tretji dan po krizi se prične rehabilitacija. Pacient vstane, kar je psihološko zelo pomembno,“ pravi primarij dr. Miloš Stefanović in nadaljuje: „Bolnik, ki je preživel infarkt, naj med rehabilitacijo ne miruje. Večina jih je obolela prav zaradi pretiranega sedenja. Zato sloni program rehabilitacije v naši ustanovi predvsem na vajah za pridobitev fizične kondicije in psihične relaksacije.“

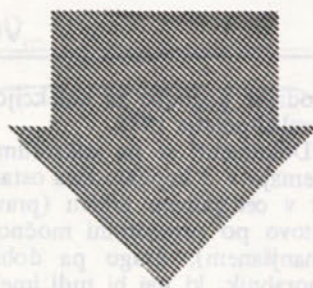
V poznejših fazah rehabilitacije uporabljajo tako imenovani brezžični telemetrijski sistem. Medtem ko se pacient sprehaja, kaj počne ali vozi kondicijsko kolo, ima na hrbtu malo oddajno postajo, monitor v bolnišnici pa sprejema signale (EKG, pulz, pritisk). Ta sistem si je sodobna medicina sposodila od astronautike, na Bežanijski kosi pa ga imajo od septembra lani.

Tovrstno rehabilitacijo je doslej opravilo okrog 70 pacientov. Večina jih je nocoj tukaj. To so v glavnem ljudje nad štiridesetim letom, toda med njimi so tudi mlajši. Med žrtvami infarkta je vse več mlajših.

Dragan Đorđević, 38, je strojni inženir. Ravnokar se je začudil. Infarkt – pa ravno njega! Pritisk vedno normalen, vitka postava, na sistematskih pregledih – zdrav. Kadil, resnici na ljubo, sicer je, pil je le zmerno, toda nikakršnih predznakov, nikakršne napovedi srčnega napada. Zgodilo se je 2. avgusta lani. Potem je 50 dni razmišljal v bolnišnici od kod to. V nečem je moral pretiravati.

„V zadnjem času je bilo veliko naporov, glave praktično nisem dvignil od dela, nenehno sem kam potoval. Človek ni iz kamna. Zlasti ne srce. Veliko tega sem doumel tudi na predavanjih, ki so jih organizirali v bolnišnici, in se odločil, da obrnem list. Prenehal sem kaditi, in ko se vrnem na delo, se bom trudil manj jeziti.“

„Naprej, naši infarktari!“ je zadonela himna pacientov bolnišnice na Bežanijski kosi, potem pa na zdravje s po eno „ljuto“.

Oj vode, naše bistre vode

Še se spominjam tistih dni, ko sem se lahko igrala ob vodi pri babičini domačiji. Pomenkovala sem se z ribicami, brodirala sem po plitvi vodi in nabirala kamenčke. S starim, preluknjanim lončkom sem lovila ribice ter jih odnašala v tolmunček, ki sem ga sama naredila. Bil je to moj otroški raj, kakršnega si omisli vsak otrok. Moje so bile vse ribice, s katerimi sem delila svoje misli in sem jim še najbolj zaupala. Še vem za vse tiste vrtince, ki te lahko poredno povlečejo za nogo. Najlepše pa je bilo takrat, ko sem s hribčka opazovala sončni zahod in se je čarobna svetloba razlila po gladini vode, da sem očarana strmela v rdečkasto obsijani svet okrog sebe.

Kolikokrat sem sledila s pogledom tatinski ščuki, dokler se ni skrila v bujno vodno zelenje. Občudovala sem vsakega ribiča, ki je ujel večjo ribo, saj sem mislila, da je to nekaj nenavadnega. Takrat sem še velikokrat zagnala žogo v vodo, da se je bistra površina reke skalila in sem z jokom stekla k mami, češ da mi je povodni mož ukradel igračo. Neštetokrat sem se zazrla v temne globine in se spraševala, kakšne gradove ima povodni mož.

In prerekali smo se s hrvaškimi otroki za to reko. Vsak je trdil, da je slovenska oziroma hrvaška, toda jaz sem bila prepričana, da je ta reka samo moja. Poslušala je moje izpovedi, želje, moje pesem.

Toda sedaj je posegla v moj svet človeška roka. Ribic ni več, umazane pene se nabirajo ob obrežju. Tudi hribčka in domačije ni več, buldožerji so jo razlili. Koliko ubitih sanj, upov, je splavalo po tej umazani reki, koliko nad je šlo v nič. Uničil jih je človek, sodobni človek. To ni več moj svet.

Vrnite mi ga, vrnite mi moj svet sanj!

Alenka Štefanič, 6. razred osnovne šole Metlika

Izvoz – kritično

Podatki o izvozu v prvih mesecih letošnjega leta so še slabši, kot so bili lani. Namesto načrtovanih dvanajst odstotkov se je izvoz povečal le za 1,3 odstotka, to pa pomeni povišanje primanjkljaja za 215 milijonov dolarjev namesto načrtovanih 140 milijonov.

Kaj storiti? Nedvomno takega zunanjetrgovinskega nesorazmerja ne bomo mogli več dolgo vzdržati. Uvoz lahko z administrativnimi ukrepi za nekaj odstotkov zmanjšamo, vendar ne smemo pozabiti, da trenutno v Jugoslaviji gradimo kar 29.000 objektov, ki potrebujejo veliko uvozne opreme. Žal se ti objekti večinoma nanašajo na nove proizvodne zmogljivosti za tekstil, lesno industrijo in pohištvo – skratka na izdelke, ki so na tujem trgu nekonkurenčni, hkrati pa smo jih imeli že doslej dovolj tudi na domačem trgu. Gre torej za investicije, ki srednjeročno gledano pomenijo v marsikaterem primeru tako rekoč načrtno proizvajanje „izgub“.

Zelo zanimivo je, da imajo vse te investicije na voljo strokovne elaborate in privoljenja SDK, da jih lahko izvajajo, kar kaže na to, da pri njih prevladuje predvsem občinski interes, malokd pa se pri razmišljanju o novih investicijah ozira na splošni družbeni interes.

Ne glede na to so ob dejstvu, da novi sistem ekonomskih odnosov v tujino še ni zaživel, torej nujni ukrepi za povečanje izvoza. Sedanja umadna vrednost dinarja na svetovnem trgu, zlasti pa stimulatívni instrumenti za pospeševanje izvoza, so bitko s konjunkturo na domačem trgu nedvomno izgubili, saj so razlike med izvoznimi in domačimi cenami vse prevelike, da bi potencialni izvozniki sploh lahko dovolj zamikale k izvozu; in tako izvažajo pač toliko, kolikor sami potrebujejo deviz. Torej bodo potrebni hitri in koreniti ukrepi, da bodo lahko ta položaj spremenili. Kakšni so ti ukrepi, strokovnjaki vedo; sodimo pa, da jih bo zvezni izvršni svet kmalu uporabil – četrtna planskega leta 1978 je namreč že za nami.

Čebelja lekarna

Nerazumna poraba zdravil, predvsem antibiotikov, ne le pri odraslih, marveč tudi že pri otrocih, je resno vznemirila zdravnike po svetu in v Sloveniji. Najprej so v svojih vrstah, potem pa tudi javno izrazili dvom v tako hitro porabo zdravil, ki se jim mikrobi, le te naj bi uničili (kot povzročitelje najrazličnejših vnetij), prilagajajo in postajajo odporni. Velika poraba antibiotikov vseh spektrov, vse manjše učinkovanje teh umetno pridobljenih zdravil in ne nazadnje tudi veliki stroški, pa skrb o morebitnih posledicah teh, ne še tri desetletja starih zdravil so napotili mnoge zdravnike, predvsem pa farmakologe, da so se zazrli nazaj, v nekdanje zdravljenje, v čase, ko ni bilo o antibiotikih ne duha ne sluha.

Poti do starih zdravil so različne. Spet so se uveljavili najrazličnejši čaji in zeli, več pozornosti so spet namenili gibanju na svežem zraku, mnogi pa so začeli obupati stara pravila o zdravljenju z medom. Ta je kot zdravilo znan iz davnine, pa tudi iz bližnje preteklosti, saj je med NOB v najtežjih trenutkih ostal edino „zdravilo“.

Opozorila svetovne zdravstvene organizacije o pretirani porabi zdravil in domače statistike, ki so postale še hitrejša in jasnejša, odkar recepte „pregleduje“ računalnik, so vzpodbudile številne zdravnike, da svoj študij posvetijo medu in čebeljim pridelkom.

SVETOVNO RAZISKOVALNO GIBANJE

V dobi, ko je bilo vse, kar je imelo nadih „patine“ zanič, ko je bilo dobro le vse, kar je bilo moderno, je tudi med izgubil večji del svoje veljave. S spoznanji, da je narava največji učitelj, da človek s trganjem vezi s preteklostjo pozablja tudi na stvari, ki so mu bile stoletja in tisočletja v pomoč, so v marsikaterem laboratoriju nehali gledati v bodočnost, posvetili so se preteklosti. In tako so vse več raziskav posvetili tudi čebeljim pridelkom. Prav takšno vneto kot druge po svetu so pri raziskovanju učinkovanja čebeljih pridelkov pokazali tudi nekateri jugoslovanski znanstveniki in začeli ugotavljati stvari, ki jih niti niso pričakovali. V laboratorijih, pod mikroskopi in na živalih, kasneje pa tudi na klinikah so potrjevali, da so v čebeljih pridelkih snovi, ki imajo ugoden učinek na počutje in zdravje ljudi. Kmalu je postalo znano, da je cvetni prah najbolj skoncentrirana hrana, kar jih poznamo, saj so v njem snovi, ki jih potrebuje organizem za rast in vzdrževanje biološkega ravnotežja. Za mleček so dognali, da je biološki pospeševalec in da hkrati zavira rast bakterij,

plesni in virusov. Propolis je aktivna snov z izredno močnim učinkom proti virusom in bakterijam.

USPEHI DOMAČIH STROKOVNJAKOV

Raziskovalca slovenskega mikrobiološkega inštituta Bratko Filipič in prof. dr. Miha Likar sta dokazala, da matični mleček in propolis zavirata rast virusov. V poročilu „Vpliv propolisa in matičnega mlečka na razvoj nekaterih virusov“, ki ga je zaradi izrednih odkritij in dosledne znanstvene metode v celoti objavil tudi ameriški strokovni bilten „Interferon Scientific Memoranda“ iz Buffala, med drugim poročata v sklepnem delu poročila:

„Iz raziskave je razvidno, da naravni proizvodi med, matični mleček, cvetni prah in propolis nimajo samo fizioloških učinkov, ampak razen proti mikrobom deluje tudi proti virusom. Vprašanje pa je, iz česa izvira ta antivirusna aktivnost in kakšno je razmerje med sestavo in vplivom čebele na antivirusno dejavnost...“ Poskusi kažejo, da aktivna snov ni samo ena, ampak da gre verjetno za kompleks snovi, ki šele v pravilnem razmerju in ob aktivnosti čebele dajo fiziološko in antimikrobno dejavnost...“

POSKUSI RAZVOZLJALI RAZMERJE

V Medexovih laboratorijih so čebelje pridelke mešali v različnih količinah in na podlagi učinkov ugotovili, katera mešanica medu, cvetnega

prahu, matičnega mlečka in propolisa deluje na človeški organizem najbolj ugodno. In tako je nastal APIKOMPLEKS, doslej edina in zelo učinkovita mešanica čebeljih pridelkov, ki je uspešno prestala tudi vse klinične teste. V njem so sestavine, ki zavirajo rast virusa, povzročitelja influence, tudi če so razredčene v razmerju 1 : 100.000.

ČEBELE NISO ZDRAVNIKI

O delovanju Apikompleksa so bile narejene raziskave. Preizkusili so ga na več klinikah v različnih jugoslovanskih mestih in ugotovili njegovo izredno ugodno delovanje. Preizkusili so ga ljudje sami in ugotovili njegovo uspešnost. Toda zdravnik ne med ne drugi čebelji pridelki ne morejo nadomestiti. Kadar človek zboli in se ga loti visoka temperatura, mora upoštevati navodila zdravnika. Poskusi v uglednih klinikah pa kažejo, da za infekcijskimi boleznimi zboli neprimerno manj ljudi, ki jemljejo žličko Apikompleksa dnevno. In v tem je največja moč naravnega preparata. V preprečevanju bolezni, mnogi zdravniki pa ga svetujejo že tudi kot edino sredstvo, ki pomaga pri zaviranju rasti virusov, je nenadomestljiv. Zato ga je danes moč najti na prodajni polici sleherne lekarne in v vseh večjih trgovinah. Ker ga je ustvarila narava brez pomagal kemije je popolnoma neevaren in ne more povzročiti nobenih škodljivih stranskih posledic.

JOŽE VETROVEC

Naša osebna kultura

Razmišljati nameravam o naši osebni kulturi. Kaj sodi k njej?

— vzgojenost, pristojno, pametno govorjenje, obnašanje v družbi,

— primeren zunanji izgled, čista obleka, osebna higiena, tudi urejeni lasje,

— lepo urejeno in predvsem čisto stanovanje,

— primerno urejena okolica hiše, dvorišča, vrta, sadovnjaka in drugih zelenic, kar vse pripomore k lepšemu videzu naselja,

kraja. Ustavil se bom ob slednjem. Delno skrbi za to komunalna služba, vsak posameznik pa je dolžan prispevati k temu svoj delež. Sem moramo prištevati tudi red in urejnost na pokopališču. Nekateri se spomnijo na to samo ob dnevu mrtvih, ko nanosijo na grob gomilo cvetja, od katerega ostane čez nekaj dni le kup smeti ali plevela.

S predpisi je določeno, kam lahko krajan odlaga smeti, odpadke, mrhovino in drugo navlako. Tudi na metliškem pokopališču je določen prostor, zaznamovan s tablico, kjer naj se odlagajo smeti, dotrajani venci... Redki so, ki to upoštevajo. Večina meče ovenele rože kar prek zidu, po nasipu, kar ni lepo videti. S takim počenjanjem kažemo svojo kulturo ali bolje rečeno: nekulturo. Komunalni delavci skrbijo za urejenost okoli pokopališča, posamezniki pa se prav trudiijo, da njihovo delo uničijo, zasvinjajo. Prav bi bilo, če bi

upoštevali trud drugih, če bi bili snažnejši in če bi vsi skrbeli za lepšo okolico. Živeli bomo v svetu, kakršnega si bomo sami

ustvarili. Pomislimo kdaj na to. Lovro Ribič, predsednik Hortikulturenega društva Metlika

DO MAJA NAMREČ — Delo pri graditvi naše stavbe v Žakanju lepo napreduje. Transportno gradbeno podjetje zagotavlja, da bodo dela končana v roku, to se pravi do maja. Ljudje se že zanimajo za zaposlitev, okrog novogradnje pa je prodanih tudi že več parcel za gradnjo hiš. (Foto: Branko Herak)

Osmemu kongresu ZKS naproti

Le malo časa nas še loči od osmega kongresa ZKS, ki bo v začetku aprila. Na tem kongresu bodo delegati ocenili medkongresno razdobje na vseh ravneh in področjih. Podano bo torej poročilo CK ZKJ o delu ZK med kongresoma. Kritično bodo obdelana vsa vprašanja glede realizacije sklepov sedmega kongresa ZKS.

Iz poročila CK ZKS je jasno razvidno, kje so bili sklepi sedmega kongresa uresničeni, kje bolj malo ali pa sploh ne.

Tako je v poročilu med drugim ocenjeno, da je na področju preraščanja družbenoekonomskih odnosov v smeri širjenja odločanja delavcev o rezultatih svojega dela v tem obdobju ogromno storjenega. K temu sta največ prispevala Ustava iz leta 1974 in seveda Zakon o združenem delu. K tem pozitivnim spremembam pa je nedvomno največ pripomogla jasna opredelitev in usmeritev ZKS in ZKJ in prav tako je to tudi zasluga vseh delovnih ljudi, ki so sprejeli tako politiko.

V veliki meri so bile v tem obdobju spodrezane korenine tehnokratizmu in nacionalističnim pojavom in težnjam, ki so se pred sedmim kongresom kar precej razrasle.

V temeljnih organizacijah združenega dela so pričeli delavci prevzemati v svoje roke doslej odtujene funkcije upravljanja proizvodnega procesa, seveda nekje v večji, spet drugje v manjši meri.

Tudi delovne skupnosti skupnih služb postajajo z uveljavljanjem svobodne menjava dela vse bolj odvisne od rezultatov dela v TOZD, pa tudi odločanje se vse bolj prenaša v TOZD. Ti odnosi se ponekod vse prepočasno razvijajo, spreminjajo, upamo pa, da bo dal osmi kongres pobudo za hitrejše uveljavljanje svobodne menjava dela tako, kot je predvideno in zapisano v Zakonu o združenem delu.

Kljub težkim razmeram v gospodarstvu doma in po svetu so rezultati v materialni proizvodnji glede doseganja DP na zaposlenega zadovoljivi, saj se je povečal DP v obdobju od sedmega na osmi kongres po

letni stopnji 5,2%. Ni pa dovolj storjenega na področju doseganja večje produktivnosti in delitve ter specializacije dela, kar daje osnovo za večjo produktivnost in druge ekonomske kazalce.

Organizacije združenega dela so se premalo usmerjale v izvoz. Uvoz repromateriala pa narašča iz leta v leto. Za vse take, imenujmo jih negativne pojave, nosimo komunisti največji delež odgovornosti. S tem ne mislim komunistov, ki nimajo s temi zadevami neposrednega stika, ampak predvsem na komuniste na odgovornejših delovnih mestih.

V soboto, 4. marca, se je sestel v Beti svet ZK, na katerem smo obravnavali poročilo CK ZKS o delu ZKS v medkongresnem obdobju. Prav tako pa smo obravnavali tudi predlog resolucij za osmi kongres ZKS ter predlog statutarnih sprememb v ZKS.

Na tem sestanku so bila podana posamezna poročila, kaj je bilo storjeno med kongresoma tudi pri nas, predvsem na področjih spreminjanja družbenoekonomskih odnosov v TOZD, položaja delavcev v TOZD, ocenili smo funkcioniranje delegatskega sistema in tako dalje.

Lahko rečemo, da smo na zborih delovnih ljudi obravnavali vse pomembnejše samoupravne sporazume, da so bili sprejeti samoupravni sporazumi o ugotavljanju skupnega prihodka in delitvi le-tega po TOZD,

da je bil na osnovi tega izdelan tudi gospodarski načrt za leto 1978, in to vestno kot še nikoli doslej. Sprejeli smo tudi samoupravni sporazum, ki med drugim vsebuje merila za delitev osebnih dohodkov in nagrajevanje po rezultatih dela. Seveda bo treba ta merila še dograjevati in izpopolnjevati tako, da bo delavec v resnici nagrajen po rezultatih dela, ker menim, da je to osnova za doseganje večje produktivnosti, doseganja boljše kvalitete in tako naprej.

Ugotovili smo, da so bile delegacije premalo povezane s samoupravnimi organi. Velikokrat so delegati premalo zastopali interese delovnih ljudi v TOZD, ker so bili premalo povezani s svojimi volivci. Ugotovili smo tudi, da sprejemajo delegati preveč obsežna in v veliki meri premalo razumljiva gradiva za to ali ono vprašanje, ki ga obravnavamo na sestankih občinske skupščine ali kje drugje. Komunisti se bomo zavzemali, da bo prihajalo gradivo do delegatov v skrajšani obliki in tako, da bo razumljivo slehernemu človeku.

Tudi ljudsko obrambo, civilno zaščito in družbeno samozščito smo v TOZD in DO ustrezno organizirali. Za ljudsko obrambo deluje odbor za ljudsko obrambo na ravni DO in je v njem zastopana vsaka TOZD. Žunanje TOZD imajo svoje odbore ZLO.

Na področju civilne zaščite deluje štab za civilno zaščito. Sestavljajo ga vsi komandirji

enot civilne zaščite. Pri štabu civilne zaščite delujejo še odbori za narodno zaščito, ki jih vodijo načelniki narodne zaščite.

Na ravni delovne organizacije deluje enota teritorialne obrambe. To področje bo treba še dograjevati, nabaviti bo treba potrebna sredstva. Resno bo treba pristopiti k izobraževanju za člane in vodstvo civilne zaščite. Program izobraževanja smo že sprejeli.

Predlog statutarnih sprememb vsebuje med drugim tudi to, da se ukinjajo tovarniški sveti ZK oziroma komiteji. OOKK se bodo v bodoče direktno povezovale z občinsko konferenco ZK oziroma z občinskim komitejem.

Na sestankih sveta ZK Beti smo se dogovorili, da bodo kongresno gradivo obravnavale OOKK v vseh TOZD in DSSS in da bodo ocenile medkongresno razdobje s stališča, kaj je bilo pozitivnega oziroma negativnega na področju delovanja OOKK v sleherni TOZD, DSSS. Torej bo treba zavzeti stališče o uresničevanju zadanih akcijskih programov. Po kongresu pa bo potrebno te akcijske programe dopolniti.

Ker je kongres pred durmi, bi bilo dobro, da bi se komunisti vključili v priprave. Pospešiti bi morali sprejem novih članov, čim prej bi morali realizirati program ideološkega izobraževanja vodstev OOKK in novosprejetih članov. Pospešiti bomo morali tudi ureditev „rdečih kotičkov“.

Svet ZK Beti bo v kratkem sklical komuniste, ki delajo v mladinski organizaciji in skušal popestriti delo mladine na višji stopnji kot doslej.

TONE MATJAŠIČ

Medsebojni odnosi

Koliko besed porabimo za to, da bi se sporazumeli, da bi drug drugemu povedali, kaj hočemo, kaj moramo storiti in seveda nemalokrat — kdo smo. Tole zadnje, se mi zdi, se je že precej razpaslo, kar pa ni v stilu časa in sistema.

Preveč radi gledamo sosedu v lonec, v svojega ne vidimo. Morda pri sebi nismo razčistili svoje preteklosti, moralnosti in nas bega kaka senca. Posledica tega je, da vsa opažanja sprevernemo na osebno oceno in to vržemo med ljudi, da imajo kaj za glodanje. Če se pojavi kdo s „sumljivo“ osebo, je tu že zgodba kot v mestecu Peyton. Žal imajo ljudje premalo delovnih nalog v službi, in lahko bremenijo svojo domišljijo z različnimi variacijami in jih za mizo v privatnih stanovanjih na veli-

ko obravnavajo. Morda dobijo navdih ob branju revij in časopisov (pogosto dopoldne, na delovnem mestu).

Če poskušamo malo globlje pogledati pod kožo takšnih ljudi, potem ne moremo mimo znanega in v psihologiji osebnosti že zdavnaj ugotovljenega dejstva, da je pretirana agresija v posamezniku, zlasti v tistem, ki je ne zna na ustrezen način sprostiti, neverjetno rušilna, uničujoča. Ker je ne zna ali ne zmore sprostiti drugače, to navadno sprošča tako, da uničuje vse okrog sebe, zlasti pa še ljudi. In zakaj vse to?

Tako se gotovo ne bodo izboljšali medsebojni odnosi ljudi, ki jih vežejo skupni cilji delovne organizacije Beti.

D. N.

Marjetka Žele dela v Kometu v kreatorskem oddelku. Nanjo se lahko obrne človek vedno, kadar pripravljamo modne revije.

Očitno je, da jezik ni samo izraz človekovega in — v določeni zgodovinski dobi — narodovega življenja. Ko bi tako mislili, bi resnično videli v jeziku samo lepo ali grdo (tak ali drugačen posnetek, izraz ipd.), ne pa prvih ustvarjalnosti, s kakršno človek misli-govori-piše, oblikuje, ustvarja, povezuje, ureja, posreduje drugemu človeku. Za življenje naroda velja podobno kot za človekovo življenje.

Glede značaja pa ne vem, kaj naj bi vam odgovoril. Gotovo je, da je v jeziku vsebovan tudi človek ali narodov značaj, kakor je bržkone res, da človek in narod ta značaj tudi oblikujeta, med drugim tudi z jezikom. Jezik pa ni nekaj, kar je zunaj človeka in naroda ali kar naj bi bilo celo nad njima in nad vsemi njunimi človeškimi in družbenimi vezmi.

Človek ustvarja tudi po zakonih lepote — to je znano. Od tod tudi želja po lepem jeziku, pri čemer nimam v mislih samo pesniškega jezika (tako pogosto mislijo v naših šolah). Gre predvsem za to, da mislim in govorim sebe in vse, kar se iz družbenega okolja v meni »zbira« (naj se vsega tega zavedam ali ne), želim pa, kadar govorim drugim, govoriti jasno, racionalno, razumljivo tistemu, ki mu je moja misel-beseda namenjena. To me silí, da mislim kolikor se da urejeno, da govorec ali pišoč »urejama« misli, vse tisto, kar bi rad povedal, za kar mislim, da naj bi bilo razumljivo tistim, ki jim govorim.

Jezik kot temelj narodove kulture — gotovo, a ne edini, čeravno so mnoge prvine kulture ustvarjene z njim ali v njem (če je mogoče tako reči). Pomembna je pri tem predvsem večja zraščenoost med ljudmi v ožjem ali širšem družbenem okolju oziroma v narodu kot posebni zgodovinski tvorbi. Od tod tudi družbeni pomen jezika (in kulture) — zlasti jezika v javnem življenju naroda in družbe. Zraščenoost, h kakršni teži človek glede na druge ljudi in na ves narod, gotovo ni mogoča v tolikšni meri, če se ljudje med seboj ne razumejo ali le z velikimi težavami. Politična misel-beseda na primer

mora ravno zato biti jasna, kar se da nedvosmiselna za razliko od umetniške, ki je bila in bo zmeraj večsmiselna (kar pa ni isto kot nerazumljiva). Od tod tudi pomen npr. dnevnega tiska glede jezikovne in sploh družbene kulture — je na vprašanji, kaj sodite o jeziku kot izrazu narodovega življenja in sestavini njegovega značaja ter zakaj moramo posvečati več pozornosti lepoti jezika kot temelju narodove kulture, odgovoril BENO ZUPANČIC.

Kako naj odgovorim na tako usodna in daljnosežna vprašanja z dvajsetimi vrsticami? Sprazuje MATJAZ KMECL in pristavlja, zato samo anekdota:

Prejle sem bil po gospodinjskih nakupih in kupil tudi Royal pudding skrivnostnega imena, ki napoveduje veliko uganko svetovljanskih presenečenj, angleško preskušene sladkosti, silen skok iz slovenske province v bleščavo razkošnost velikega sveta. Za nekaj borih dinarjev je ta veliki met, ta kraljevska

O jeziku

veličastnost dandanes vsak hip dostopna tudi slovenskemu potrošniku.

Saj res: zakaj pa ne kraljevski pudding; royal je kraljevski in tudi socialistični Slovenci se radi po slovensko pobahamo: imeli smo se kraljevsko, pogostili so nas kraljevsko?! Saj krasno zveni! — Zveni, seveda zveni! Ampak tisti silni, religiozno mistični zven nerazumljivosti zgine! Tisoč in več let smo poslušali nerazumljive latinske abrakadabre za najbolj posvečene, človeškemu umu nedosegljive, že kar nezemeljske, po božje popolne nebesne užitke; v posvetnih rečeh je to nedosegljivost slovenskemu ponižniku pomenila enako nerazumljiva nemščina; no, in zdaj je v to prastaro slovensko ponižniško naklonjenost neumljivosti-metafizičnosti kot jezikovni izraz potrošniške religije vstopil slov-ingliš, slovingliš. Kot podaljšek tiste in takšne mentalitete, ki je najbolj tuja ustvarjalni samoupravljalni in narodni samozavesti.

Toda ali se ve, da so angleški »pudding« prvotno čreva, royal pudding »kraljevska čreva«? In že zazveni iz takšnega prevoda živa, ustvarjalna slovenska metafora, ki jo imamo lahko kar za metaforo vsej tej malomeščansko servilni, provincialno zakonleksani jezikovni zmešnjavi: »kraljevska čreva« vsi ti har reaktiv spreji, alpe turi, travel agencije, instanti, šopinoi... v resnici veličastna »kraljevska čreva!« Kakšen simbol za 3 dinarjev!

Ne ločevati izobrazbe in dela

»Zgrešeno je ločiti gospodarstvo od negospodarskih dejavnosti. Težiti moramo k čimbolj skladnemu razvoju gospodarskih in negospodarskih dejavnosti in njihovega povezovanja na samoupravni podlagi. Delovni ljudje v gospodarstvu ustvarjajo materialne dobrine za razvoj družbe, delovni ljudje v tako imenovanih negospodarskih dejavnostih pa s svojim ustvarjanjem na področju znanosti, tehnike, šolstva, kulture in umetnosti mnogo prispevajo k nadaljnjemu razvoju našega gospodarstva. Globoko sem prepričan, da bodo naši delovni ljudje v gospodarstvu tudi v prihodnje kazali še večje zanimanje in razumevanje za razvoj šolstva, znanstveno-raziskovalnih, umetniških in kulturnih ustanov, kot po drugi strani lahko pričakujemo, da se bosta naše šolstvo in znanstveno-raziskovalno delo še tesneje povezovala z našim gospodarstvom in prilagajala celotnim potrebam družbe. Univerze morajo biti odprte do družbe in čimbolj neposredno povezane z našimi delovnimi organizacijami, kjer se ustvarjalno uporabljajo sadovi znanosti in tehnike.«

(Iz govora tovariša Tita na zagrebškem vseučilišču 16. 12. 1969.)

OSAMLJENOST

Presunilo me je povsem običajno televizijsko sporočilo. Da je običajno, sem mislila v začetku. Pokopali so 78-letno ženo na enem od dunajskih pokopališč. Nič posebnega, če ne bi bila ta ženica umrla pred letom dni. Sliši se grozljivo, vendar je res. Umrla je doma v stanovanju, med ostalimi strankami, ki je leto dni niso pogrešile. Šele banka, ki je ženi pošiljala pokojnino, je želela preveriti, zakaj upokojenka tako dolgo ne dvigne denarja.

Stanovalci hiše so se spomnili, da so zadnjič videli ženo lani na pomlad, meseci so tekli in nihče ni pogrešal žene, ker je pač živel sama. Še bolj kot osamljena smrt starke je grozljiva misel, kako sama je bila, da v celem letu ni nikogar zanimalo, kje neki je, ali morda potrebuje pomoč, ali le po besedo. Tudi pri nas so ljudje, tako starejši kot mlajši, osamljeni. Osamljenost pa še bolj prizadene starejše ljudi, ki niso več tako družabni, leta jih naredijo čudaške, zagrenjene. Niso bili redki primeri, ko so stanovalca našli po tednu ali več, pa

še to ne morda sosedje ali sorodniki, temveč poštarji ali inkasanti.

Kaj je tisto, kar nas je pripeljalo do tega, da ne čutimo do ljudi niti toliko, da bi opazili, če ne srečujemo več takega znanega obraza pred vhodnimi vrati, na ulici ali v trgovini? Že nekajkrat smo čutili posledice neprestanega tekanja za boljšim življenjem, kjer najbolj trpijo medsebojni človeški odnosi.

Zapiramo se vase, nimamo časa za najbližje, tisti, ki so popolnoma sami, pa niso deležni nobene skrbi. Na nekaterih osnovnih šolah skupine pionirjev pomagajo starostnikom, ki so njihovi sosedje. Prinašajo jim drva, drobne nakupe, postorijo kaj po stanovanju. Prav zato je potrebno takšno obliko pomoči otrok ali mladincev sosedov le pohvaliti in razvijati.

BETKO IMA BESEDO

POMLAD
Dnevi so daljši in toplejši. Snega, ki bi pokrival smeti na tovarniškem dvorišču, ni več.

OB DNEVU ŽENA

— Dvigam to časo v čast lepšega spola obeh zemeljskih poloobel.
— Jaz pa dvigam ta kozarec v čast obeh poloobel ženskega spola.

DELO

Delo je ustvarilo človeka. Brezposelne nosi storklja.

VAŽNO OBVESTILO

Trinajsto plačo bomo le dobili. Res z več kot trimesečno zamudo, a vseeno. Izplačilo bo 1. aprila.

RAZLOG

— Zakaj na današnjem sestanku nikogar ne kriticiramo?
— Saj nimamo koga. Vsi so prisotni.

Veziло, glasilo DO Beti in Komet ureja uredniški odbor: Toni Gašperič (glavni in odgovorni urednik), Slobodanka Videtič, Dragica Nenadič, Desimir Milovanovič, Cveto Rus, Zdenka Jarnjevič, Viktor Kozjan, Jože Gerksič, Tone Omerzel, Ivica Rajgelj, Jožica Cigič, Zdenka Gerksič, Branko Herak, Milena Pavuna, Zvonka Gorenc, Sonja Zorc, Marjetka Zele, Milka Mavrin, Dalibor Hrste, Vera Kostelec, Martina Jakofčič, Ivan Bordarič in Irena Kostevc. Tehnična urednika: Dušan Pezelj in Janez Pezelj. Veziло izhaja v nakladi 2100 izvodov, in sicer enkrat na mesec. Priprava in stavek: ČZP Dolenjski list, Novo mesto, tisk: Knjižgotisk, Novo mesto. Naslov izdajatelja: Beti, Tovarniška 2, Metlika.

Vedno pove tisto, kar misli, ta naša Micka. Pravzaprav ji je ime Marija Jurejevčič in je doma iz Zemlja. Čeprav ima 30 let, ji človek ne bi prisodil toliko, vsaj kadar se pogovarja z njo.

V Zemlju živi 8 let, odkar se je poročila. Zelo je ponosna na svoja otroka, dvojčka, sina in hčerko.

Micka, koliko let imata Thomas in Branka?

Sedem let. Hodita v prvi razred OŠ Podzemelj, vendar se vozita v Gradac. Pouk imata popoldan, in zdaj, ko dnevi niso še dovolj dolgi, velikokrat prideta domov, ko je že tema. Do avtobusa, ki pelje do šole, imata 1 km in kar precej časa potrebuje, da prehodita to pot. Sicer pa sta pridna in mi ne delata posebnih težav.

Kako pa imate urejen prevoz do službe?

Največkrat se pripeljem z možem, včasih z avtobusom, pa tudi sama pridem z avtom.

V Kometu si že kar precej časa?

Da, 14 let. Dve leti sem bila vajenka v šiviljski, ki je bila v sklopu Kometa. Ko sem končala vajeniško dobo, sem delala za strojem, šivala sem. Potem sem nekaj časa priučevala nove delavke, zdaj pa sem polagalka v krojilnici.

Si bila kdaj v kakšnem samoupravnem organu podjetja?

Da, bila sem v delavskem svetu, zdaj pa sem namestnik predsednika poslovnega odbora.

Se tudi kako drugače udeležuješ?

Zdaj ne več, ni več časa. Prej pa sem bila pri RK in v gasilski četi naše tovarne.

Kaj ti ni všeč v naši delovni organizaciji?

To je nerodno vprašanje. Karkoli bi pripomnila, bi rekli, da imam spet predolg jezik. Vendar pa vseeno trdim, da so nekatera delovna mesta nepravilno ocenjena. Pa ne mislim pri tem na svoje delovno mesto, da ne bi kdo narobe razumel.

Pa si zadovoljna s svojimi delovnimi uspehi?

Ja, tako! Vsak si želi, da bi dosegel čim več.

Kakšne načrte imaš za prihodnost?

Najprej dograditev hiše. Zgradili smo jo in uredili toliko, da lahko živimo v njej. Vsak bi rad imel lep dom.

In tvoja želja ob dnevu žena?

Želim si, da bi bili vsi zdravi. Rada pa bi ta dan preživela v družbi svojih sodelavk in rada bi, da bi se po mili volji zabavale. Enkrat na leto si to lahko privoščimo, kajne?

Seveda, Micka, tudi jaz ti želim, da bi ta dan preživela čim lepše in prav tako želim tudi vsem delovnim ženam in materam, saj je mnogim ta praznik edini, ki ga imajo.

M. Ž.

Kaj pisati, govoriti, opevati? Dejstva si vedno utrejo pot.

Rekli so mi, naj napišem kaj o Albini. O kateri Albini niti spraševala nisem. Vsi jo poznajo, saj je član kolektiva že šestnajst let, toda pisati o njenem delu na delovnem mestu in zunaj njega ni tako lahko. Vseeno bom poskusila z nekaj stavki (kako so besede skromne!) opisati njeno delo v Kometu. Pa še kaj drugega.

Ob možu in otroku ter dokaj zahtevnem delu v podjetju najde vedno čas in način, kako bi najbolj koristila kolektivu. Napredne ideje, tovarištvo, revolucionarnost in temeljitost pri delu so le nekatere lastnosti Albine Tošeski.

Kolektiv in osnovna organizacija Zveze komunistov so si bili enotni pri izvolitvi sekretarja osnovne organizacije. S tem je dobila Albina Tošeska še večji polet kot vodja priprave dela, da niti ne omenjam njene prizadevnosti v raznih akcijah in njenega aktivnega delovanja v samoupravnih organih in drugih družbenopolitičnih organi-

zacijah. Pri vsem tem pa njen krog udeleževanja še ni končan. Zaradi prizadevnosti v delovni organizaciji in zaradi napredne misli je našla Albina Tošeska mesto tudi v občinskem in republiškem merilu, saj je bila izvoljena in je še član Centralnega komiteja ZK Slovenije.

Problemi žensk, mater, delavk se lahko učinkovito rešujejo le, če bodo tudi delavke postale resnični samoupravljavci, vendar ne samo v lastni delovni organizaciji, temveč še veliko bolj na tistih področjih, kjer so problemi žena očitnejši. S tem bo naša pozornost veliko bolj usmerjena v to, da bodo izvoljeni v samoupravne organe interesnih skupnosti tisti delavci, ki bodo v največji meri razumeli probleme mater-delavk in bodo pripravljene te probleme tudi reševati.

O tem je Albina Tošeski trdno prepričana.

M. O.

Jurinčič Marica je rojena 21. 2. 1951 in je doma iz Jurovega. Šivilja je, dela na normo in je pridna delavka. Poročena je in ima dva otroka. Starejši hodi že v šolo, v drugi razred, mlajši pa ima 6 let.

Kako imate urejeno otroško varstvo?

Otroško varstvo imam dobro urejeno, ker na otroka pazi moževa mama in tako sem brez skrbi, saj vem, da sta v dobrih rokah.

Kaj pa z moževo mamo, se dobro razumeta?

Zelo dobro, kajti v desetih letih skupnega življenja, v skupnem gospodinjstvu in pri delu se še nisva nikoli skregali. Seveda ne rečem, da ne pride včasih do manjših nesporazumov.

Koliko časa delate v Kometu in ali ste že prej delali kje drugje?

V Kometu delam 12 let in nisem bila prej nikjer zaposlena.

Kakšne probleme pa imate doma?

Največji problem je denar, ker bomo začeli popravljati hišo, v katero mislimo tudi napeljati vodovod. Doma imamo tudi veliko kmetijo, ki jo s težavo obdelujemo, ker sva oba z možem v službi, zato si želimo nabaviti tudi kmetijske stroje.

Kako pa imate urejen prevoz v službo in kakšne težave imate na delovnem mestu?

Prevoza nimam urejenega, saj hodim v službo peš, ob lepem

vremenu pa se vozim s kolesom. Tako moram od doma že celo uro prej, da pridem pravočasno na delo. V službi pa je največji problem okvara stroja, kar se tudi pošteno pozna pri plači.

Kaj si najbolj želite v službi?

Najbolj si želim, da bi imeli vsi dovolj dela, kajti le z dobrim delom bomo veliko zaslužili.

Zanima me, če imate poleg službe, otrok in dela na kmetiji kaj prostega časa?

Res imam bolj malo prostega časa. Vendar mi pri vsakdanjih opravilih pomaga moževa mama, tako da le najdem nekaj prostih minut.

MILKA MAVRIN

Najstarejša delavka v našem podjetju je prav gotovo Anica Konda, saj nosi že šesti križ.

Zdravja si želim, je vzdihnila Anica in njen nagubani obraz se je razvlekel v smehljaj. Verjetno nas bo še to leto zapustila in odšla v pokoj. Saj ne bi šla rada. Pravi, da ji bo doma preveč dolgčas.

Če se zazrem v njen obraz, vidim številne gube, ki pričajo, da ji življenje ni bilo posuto z rožami. Tudi njene od dela ogrobele roke govore same zase.

Velikokrat jo je usoda prizadela, saj je njeno zdravje načeto. 1971. leta pa je ohromela po celi levi polovici telesa. Tri dolga leta je potovala po bolnišnicah in zdraviliščih, dokler se ni dokončno vmila v podjetje.

Naše samoupravljanje bolj malo pozna, pravi, da te reči težko razume, ker je že prestara, če pa kaj potrebuje, se vedno najdejo dobri sodelavci, ki ji radi pomagajo.

Majhno hišico si je kupila z lastnimi sredstvi in želi, da bi v njej dočakala pozno starost.

Sicer pa dan za dnem vleče metlo po tovarniški hali in nikoli se ne pritoži, četudi je med nami veliko ljudi, ki so včasih precej nesramni, oziroma nalašč delajo snažilkino delo težje.

In za konec zaželimo Anici veliko zdravja.

C. B.